

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistalenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Myllymäki, S. (2021) Oppimisvaikeudet voidaan huomioida myös etäopetuksessa.
"Maaliskuussa 2020 meistä tuli puhuvia päitä" : kielten ja viestinnän opettajien kertomuksia
siirtymisestä verkkoympäristöön. 57-62.

URL: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7266-64-9>

OPPIMISVAIKEUDET VOIDAAN HUOMIOIDA MYÖS ETÄOPETUKSESSA

Sari Myllymäki

Erilaisten oppijoiden liiton (n.d.) mukaan 10–20 prosentilla väestöstä on oppimisvaikeuksia, jotka voivat tulla esiin esimerkiksi lukemisessa, kirjoittamisessa, vieraissa kielissä tai hahmottamisessa ja keskittymisessä. Oppimisvaikeus.fi-sivuston (Tietoa 2021) mukaan kehityksellisiin oppimisvaikeuksiin luetaan mm. lukivaikeus (lukihäiriö). Elisabeth Service (2017) toteaa artikkelissaan, että lukivaikeutta voidaan pitää vieraiden kielten oppimisvaikeuksien kannalta selvänä riskitekijänä ja monet, joilla on lukivaikeus, kokevat kielten opiskelun työläänä. Hänen mukaansa on kuitenkin olemassa henkilöitä, jotka kokevat vieraan kielen oppimisen vaikeaksi huolimatta siitä, että äidinkielen lukeminen ja kirjoittaminen sujuvat. (Service 2017.) Näihin molempiin ryhmiin kuuluvia opiskelijoita on myös TAMKissa.

”Lukihäiriötä minulla ei kyllä ole, luen tosi paljon.” Tämä on toteamus, jonka olen kuullut kymmeniä kertoja, jos olen ehdottanut opiskelijalle lukitestiin menoa. Himolukija tai ei, silti lukivaikeuden mahdollisuus kannattaa sulkea pois. Lukivaikeus ilmenee monella eri tavalla, ja vaikka se on perinnöllinen, se voi esiintyä samankin perheen sisällä yksilöllisenä. Voisi sanoa, että on suorastaan harvinaista, jos samassa ryhmässä on kaksi opiskelijaa, joiden ongelmat ilmenevät samalla tavalla.

Minusta on kehittynyt vuosien saatossa eräänlainen ”lukipoliisi”. Tämä ”poliisin” urani alkoi noin 15 vuotta sitten, kun yksi miespuolinen opiskelijani – nimettäköön hänet Kariksi – ei ollut osannut kir-

joittaa edes etunimeään oikein tenttipaperiin, vaan siinä luki Riak. Harvoin tenttejä korjatessani puhun ääneen, mutta silloin muistan kysyneeni: ”Mitä tämä on?”

Opiskelija kertoi rakentaneensa kaksi omakotitaloa, mutta oli hädin tuskin saanut autokoulussa inssitutkinnon teoriaosuuden läpi. ”Riakista” tuli ensimmäinen opiskelijani, jonka lähetin lukitestiin ja joka sai testituloksensa perusteella vapautuksen ruotsista. Opiskelija oli tiedosta huojentunut, samoin minä, kun käsittämättömältä näyttävälle kirjoitusasulle tuli selitys. Hänen jälkeensä olen lähettänyt kymmeniä opiskelijoita testeihin ja puoltanut kymmeniä vapautusanomuksia.

Lukitesteihin tarpeen mukaan

Lukitestejä tehdään perusasteella edelleen liian vähän. Siksi meille TAMKiin tulee joka vuosi opiskelijoita, jotka eivät ole koskaan osanneet edes aavistaa, että heillä voisi olla lukivaikeus. Mielestäni heillä on oikeus saada tietää siitä. Omalta osaltani teenkin kaikkeni, jotta he tulevat siitä tietoisiksi. Uuteen ryhmään tutustumisen yhteydessä yritän mahdollisimman nopeasti havaita, kuka kääntää katseensa pulpettiin, kuka räplää puhelintaan, kuka puhuu taukoamatta, kuka ei ymmärrä, kun hänelle puhutaan, kuka myöhästelee, kuka on liikaa poissa, kuka sanoo, ettei ole ”kielipäätä” tai kysyy, onko kukaan jäänyt valmistumatta ruotsin takia. Nämä opiskelijat ovat usein joko heitä, joilla jo on lukidiagnoosi, tai heitä, jotka täytyisi ohjata lukitestiin mahdollisimman nopeasti.

Lukitestiin ei valitettavasti ole helppo päästä, koska testaajien resurssit ovat rajalliset – testattavien määrään nähden täysin riittämättömät. Kaikki eivät myöskään koe testausta tarpeelliseksi – varsinkaan ne, jotka kertovat olevansa niitä himolukijoita. Siksi tarpeelle onkin aina osoitettava jonkinlainen todistusaineisto. Yleensä todistusaineistoksi riittää kirjallinen tentti, jossa on lukivaikeudelle tyypillisiä virheitä, tai suullinen tentti, jonka aikana opiskelija ei pysty tuottamaan kovinkaan monta lausetta.

Etäopetukseen siirtyminen muutti opettajan toimintastrategian

Maaliskuussa 2020 meistä tuli puhuvia päitä, kun kaikki opetus siirtyi verkkoon. Minulle iski paniikki. Miten pystyisin tunnistamaan mahdolliset lukiongelmaiset? Ei pulpetteja, nimi mustalla ruudulla, täysi hiljaisuus. Kukaan ei uskalla sanoa mitään, eikä ole myöhästymisiä – opiskella kun voi peiton allakin.

Itselläni kävi siinä mielessä hyvä onni, että sain opetettavakseni loppukeväästä vain kaksi uutta ryhmää. Koska ylimääräistä aikaa oli, päätin tutustua opiskelijoihin pari päivää ennen kurssin alkua pienissä neljän hengen ryhmissä. Kaikkien piti kertoa itsestään kolme asiaa: koulutustausta, lukivaikeus tai sen epäily sekä harrastukset. Itselläni oli tietokoneen vieressä muutama A4-arkki, joihin tein kolme palstaa: 1. ruotsin kirjoittaneet, 2. lukion käyneet, mutta ei kirjoittaneet ja 3. ammatillisella puolella opiskelleet. Sen lisäksi siellä täällä oli lyhenne LH = lukihäiriö ja muutamien kohdalla LHE = lukihäiriöepäily. Tietenkin merkitsin muistiin myös harrastukset: kuntosali, kuntosali ja kuntosali. Pyysin, että kaikilla olisi kamera auki heti ensimmäisestä kerrasta lähtien, jotten unohtaisi kasvoja. Sitähän sanotaan, että silmät ovat sielun peili.

Palautteiden perusteella opiskelijat itse eivät kokeneet tutustumistukiota välttämättömäksi, mutta osa koki sen tuovat rentoutta kurssin aloitukseen ja sai sen myötä enemmän rohkeutta puhua tai kysyä. Oma havaintoni taas oli, että pääsin muodostamaan kokonaiskuvan ryhmästä heti alkumetreillä.

Ryhmähuoneet toivat liikettä ja rauhaa

Koronakevään ryhmien kohdalla huomasin heti, että mahdollisuudet ryhmänmuodostukseen olivat huomattavasti paremmat kuin luokkatilanteessa. Luokassa kukaan ei yleensä halua liikkua omalta paikaltaan tai kavereittensa luota mihinkään, mutta nyt pystyin jakamaan

opiskelijat haluamiini ryhmiin. Vaihtelin ryhmäkokoontapanoja usein ja hyödynsin niiden muodostamisessa tutustumistilaisuuksissa tekemiäni A4-palstoja. Näin vältettiin tilanteet, joissa kaikkein heikoimmat olisivat muodostaneet keskenään ryhmän. Tarkoituksena oli, että parempitasoiset tukevat näiden heikompien oppimista ihan kuin huomaamatta.

Pääasiassa opiskelijat pitivät ryhmävaihdoksia positiivisina. Eräs opiskelija kirjoitti osuvasti, että tehtävien tekeminen ei herpaantunut samalla tavalla kuin olisi saattanut käydä normaalissa luokkatilanteessa. Toinen puolestaan mainitsi, että joutui tekemään enemmän töitä oppimisensa eteen, kun parina ei ollutkaan kovin tuttu henkilö.

Syksyllä 2020 vastaaviin etukäteistapaamisiin ei valitettavasti ajallisesti ollut mitään mahdollisuuksia. Siksi päätin panostaa orientaatiotuntiin ja kerroin myös kattavasti lukivaikeudesta ja sen testausmahdollisuuksista. Etäopetuksesta puuttuu luokkatilan taustahäly, ja siksi koin, että opiskelijoille jäi orientaatiotuntien sanoma tavanomaista paremmin mieleen. Tarjosin opiskelijoille mahdollisuutta jäädä tunnin jälkeen juttelemaan kahden kesken, jos opiskelija koki siihen tarvetta. Melko hyvin opiskelijat ottivat tarjouksen vastaan, ja suurin osa ottikin esiin juuri lukivaikeutensa. Tavallisessa luokkatilanteessa opettajanpöydän vieressä saattaa olla jono, mutta verkossa oli helppo sulkea muut odottamaan vuoroaan Zoomin odotushuoneeseen, ja näin keskustelutilanne oli kahdenkeskinen.

Joillakin lukivaikeudesta kärsivillä saattaa olla ongelmia hahmotuksen tai kuullun ymmärtämisen suhteen. Palautteiden perusteella keskittyminen opetukseen oli parempaa, kun ei ollut luokkatilassa kuuluvaa taustahälyä. Näytönjaon käyttö taas varmisti hyvän näkyvyyden kaikkeen, mitä tunnilla käsiteltiin, eli omalta ruudulta oli helppo seurata, mistä puhutaan ja mitä tapahtuu.

Tukiopetus ja erityisjärjestelyt helpottavat oppimisen haasteissa

Keväällä 2021 ryhmäkoot kasvoivat. Korona aiheutti kokoontumisrajoituksia, jolloin kursseilla, joilla hyödynnettiin koulun tiloja, ryhmien oli oltava tavanomaista pienempiä, mikä puolestaan täytti ryhmien lukujärjestyksen. Kielten kursseilla ei siis ollut mahdollisuutta ryhmäjakojen tekemiseen. Tästä kärsivät erityiset ne, joilla on lukivaikeus. Otin käyttöön tukiovetustunteja, joita tarjosin satunnaisesti yhdelle tai kahdelle ryhmälle. Näin tehden tarjosin mahdollisuuden rakenteiden kertaukseen.

TAMKin opiskelijat, joilla on diagnosoitu lukivaikeus, ovat oikeutettuja saamaan tenttitilaisuudessa tiettyjä erityisjärjestelyjä, jos heillä on käytössään tukiseteli. Yleensä heille annetaan tenttiin pidennetty vastausaika. Siitä ei kuitenkaan ole kaikille hyötyä, joten ongelma-alueesta riippuen olen antanut lukivaikeudesta kärsiville opiskelijoille mahdollisuuden ottaa tenttiin mukaan tukisanalistan tai tukirakennelistan. Osa opiskelijoista ei halua tuoda erityisjärjestelyjä muiden tietoon, ja silloin tilanne on tavallisessa luokkatilassa haastava. Moodle-tentissä erityisjärjestelyt on ollut helppo järjestää ilman, että siitä tietää kukaan muu. Olen tehnyt esimerkiksi tentistä kaksi kopiota, joista toisessa on pidempi suoritus-aika. Olen ilmoittanut jo ennen tenttiä ja toistanut vielä tentin alkaessa, että kaikki ne, jotka ovat esittäneet lukilausuntonsa, tekevät sen tentin, jossa on aika pidempi. Näin kukaan ei ole tiennyt, millaisin erityisjärjestelyin kukakin tentin tekee.

Vaikeuksien tunnistaminen on askel eteenpäin

Jotta opettaja pystyy huomioimaan opiskelijoidensa oppimisvaikeudet, hänen olisi hyvä olla tietoinen niistä tai oppia tunnistamaan ne. Lukitesti on oiva apuväline, mutta silläkään ei voida testata muita oppimisvaikeuksia. Erityisen hankalan ryhmän muodostavat ne opiskelijat, joiden vieraiden kielten opiskelu ei suju, mutta lukitestin mukaan kaikki on kunnossa.

Elisabeth Service (2017) esittääkin artikkelissaan oivan kysymyksen: ”Auttaisiko erityisen VIKI-vaikeusdiagnoosin kehittäminen tunnistamaan nämä henkilöt ja kehittämään heille oppimista tukevia palveluita?” Kannatan asian selvittämistä, samoin kuin etäopetuksen avulla tapahtuvan eriyttämisen hyödyntämismahdollisuuksien selvittämistä, jotta oppimisvaikeuksista kärsiville opiskelijoille voitaisiin tarjota entistä parempia tukitoimenpiteitä.

Lähteet

Erilaisten oppijoiden liitto. n.d. Tietoa oppimisvaikeuksista. Luettu 26.3.2021. <https://www.eoliitto.fi/tukea-ja-neuvontaa/tietoa-oppimisvaikeuksista/>

Service, E. 2017. Vieraan kielen oppimisen vaikeudet. Verkkoartikkeli. Luettu 26.3.2021. <https://oppimisvaikeus.fi/tietoa/teemat/tietoa-oppimisvaikeuksista/artikkeli-vieraan-kielen-oppimisen-vaikeudet/>

Tietoa. 2021. Kuntoutussäätiön Oppimisen tuen keskus. Luettu 26.3.2021. <https://oppimisvaikeus.fi/tietoa/>